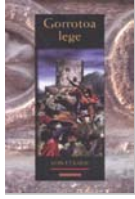
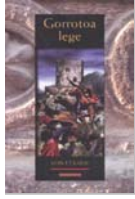

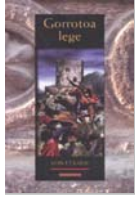
adabegi 'adarbegia, adarrondoa'	«Oñaztar gazte zainbihurria ez ezik, Jaun Petri Urtiz ere ohartu zen (...) Abendañotarren aizkorak topatu zuen adabegi desegokiaz.»	(193)
adatsa urdindu 'adinagatik ilea kolorgetu'	«Berrogeita bost urtetsu zituen eta adatsa sobera urdintzen hasia, beharbada (...) bere izakera zainbizi eta sukorrak eraginda.»	(183)
adimin 'zelatan bezala, jakinminez'	«...jakingurak hazkura eraginik, lotara joan beharrean, ate gibelean gelditu zen adimin .»	(211)
aditzea izan 'entzutetik jakin edo ezagutu'	«— Aditzea dudanez , berak hil erazi omen zuen Azeari Landetako bizkarretik.	(322)
agindunahi 'agintaria,aginduak eman zalea'	«Hau ez baitzen batere agindunahia eta otxan-otxan makurtu zitzaion bere amonari.»	(46)
agintari 'aginduak eman zalea'	«Andre Mari Urtiz aiurriz latza zen eta agintaria biziki.»	(29)
ahoragarri 'gustagarria'	«Olasoko etxeoandreak janaririk zaporetsuenak eta ahoragarrienak atera zituen, edaririk gurienez lagundurik...»	(27)
aienatu 'uxatu, aldendu'	«...zurbil, margul eta mutu gelditu zen, bizia gorputzetik aienatu balitzaio bezala...»	(220)
aihetz 'aihotza, ganibet handia'	«...eta hau esanaz, gerritik zintzilik zeraman aihetz bat eskuratu zion.»	(115)
aitatzulo 'aitazuloa, aita oso maite duena'	«Hiru alabak aitatzulo bilakatu ziren eta Matxin, berriz, amatxulo.»	(156)
aitatzako 'aitordea'	«Ikas ezan hire anaia nagusi eta aitatzakoa denari begirunea edukitzen.»	(337)
aitzi 'aurka'	«...baina Otxoak, bidez edo bidegabe (...) bazizun aitaren aitzi errebelatzeko eragingarri bat...»	(264)
aiurri 'izaera, nortasuna'	«Andre Mari Urtiz aiurriz latza zen eta agintaria biziki.»	(29)
akiakula 'aitzakia'	«Beren buruei sendo erizten zienean, edozein aitzakia edo akiakula aski izaten zuten etsaiaren gainera ustekabean erortzeko.»	(119)
alaena 'halakoa'	«Aurpegiak salatzen hau, hire usakume aurpegiak hain zuzen ere, iturati alaena!»	(93)
alazan 'gorria, kanela kolorekoa'	« Alazan koloreko bere zaldi lirain eta bikainean zihoalarik, haizeak leunki zerabilkion ertze gorritz apaindutako kapa sendoa.»	(30)
amilka erori 'bilin-bolaka, iraulka jausi'	«Areago: gezi edenduek ez zuten ikutu ere egin, bere etsaiek hala uste izanarren amilka erortzen ikusi zutenean.»	(232)
antxintxika 'lasterka, korrika'	«...hura Mondragoera iritsi baino lehen, bagoazke denok antxintxika , bi su artean sakailduak izan gura ez badugu...»	(278)
antze 'trebea, jaioa'	«...Jaun Gomiz, ostera, indartsu izateaz gainera, maltzurkeria, legunkeria eta nahastakeria antzeetan maisu zen...»	(112)
antzi egin 'hasperena egin'	«—Nork daki Jaun Matxin Ganboakoaren bitartez barkamenik iritsiko ote genukeen! — antzi egin zuen Joanikotek errukarri.»	(311)
apentza 'mendekua'	«Halakoxea izanen da Butroeren apentza ! Harririk ez harri gainean!»	(127)
apeta 'kapritxoa'	«...kunplimentu eta opaespen klase guztiak izan zituen berarekin (...) Jaun Matxinen gurari eta apeta guztiak mukuru bete araziz.»	(100)
aratz 'garbia'	«Ene hitzak elur malutak bezain aratzak izanen dira.»	(215)
arba 'abar xehea, palua'	«...oinazetan lehertzen hasitako arba kimu samurrak etengabe eta oldartsu hazten ari ziren bizibeharraren kemenak eraginda.»	(265)

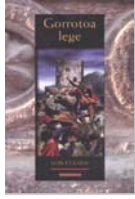
arranbel 'arkua'	«...zuzi irazekiek —guztiz ere arranbelen eraginez jaurtikiak—, (...) leihoetan sartuz bete ohi zuten beren egitekoa.»	(302)
arranditsu 'harro'	«...arnasa lasai hartu zuen Jaun Txeru Belez bere gudariekin hirian arranditsu sartzen ikusi zuenean...»	(240)
arre 'iluna, kolorgea'	«...Jaun Petri Urtizi biderik bihurrienak eta arreenak zilegi zitzaizkiola bere handigoseak agindutako helburura iristeko.»	(223)
aspilera 'leiho gisako begiratokia'	«...leiho luze-estuekin konbinaturik, aspilerak eta tronera zituen txairoki sakabanatuta.»	(252)
atotsi 'hartu'	«...emakume ezkonduak oro kalean, edo etxean, arrotzik atotsi behar bazuten, buru-janzkiren bat gabe ez baitzitezkeen ager...»	(96)
atendu 'ahantzi, ahaztu'	«...ederki mintzatu zen euskaraz hamar-hamabi urtetara arte. Gero (...) baldartu egin zen, baina ez zitzaion erabat atendu sekula.»	(72)
atzipetu 'iruzur egin, ziria sartu'	«Baina Eneko Kanpain atzipetua izan zen, zeren (...) surtatik atera ziren zaldunen artean ez baitzegoen Jaun Gomiz Butroeko.»	(307)
ausiabantza 'hondamena/nahastea, korapiloa'	«Aldi hartako bertsolari batek (...) honela kantatu zuen Ahaide Nagusiaren ausiabantza ...»	(168)
auzi-mauzi 'gatazka, eztabaida, nahastea'	«...mintzagaia (...) laster asko pipertu zen (...) auzi-mauziak eta herriko eskandalurik nabarmenenak gozaro lardaskatuz...»	(30)
axanpa 'ardura, larritasuna'	«Domikuk agindu zion (...) beren mendekua jausten zen unetik, kezka eta axanpa guztiak aienatuko zitzaizkiola.»	(222)
axut egin 'erronka jo, ahaikatu'	«—Hain zuzen ere, horregatik ez dut ezpata zorrotik atera axut egiteko .»	(50)
azkon 'eskuz botatzeko gezi txikia'	«Butroetarrek, beren luebaki eta oholesietatik, azkonak , geziak eta tankerako iskilo jaurtigarriak zaparradan botaz egin zien harrera.»	(58)
aztal 'ezproina, zaldiak ziztatzekoa'	«Zaldunek aztalei eragin zieten eta abereek ere, irrintzi batzuk egin ondoren, gazteluko bideari ekin zioten zakur taldeari jarraiki.»	(69)
baiarte 'ohatila, gaisoak eramateko'	«... baiarte batean ipiniz —denen artean zekarten bakarra behar estu baterako—, bi gizonen artean eraman zuten.»	(308)
balizko 'posiblea, litzatekeena'	«...haren balizko erauntsietatik defendatzeko, gazteluak sendotu eta gogortzea zen lehendabiziko egitekoa.»	(320)
baratxe-baratxe 'poliki, astiro, emeki'	«...trostan alderatu zen eta hemendik gaztelurainokoa baratxe-baratxe egin zuten, zaldiei sosegu eta patxada ematearren...»	(252)
baratz 'emeki, geldiro'	«Atzerrian —otserri delarik—, oina baratz ipini behar, labainduko ez bada...»	(84)
begietsi 'so egin, begiratu'	«Ekaitz ugaldeak pasako dituk eta zume landareak tinko iraunen dik, bazterretako hondamena irriabar iskiriotsu batez begietsiz .»	(231)
behaztopo egin 'estropozu egin'	«...ibili zen zaldiz ilargipean (...) trosta bizi batean, nahiz eta abere kupigarriari behaztoporik ugari egin erazi.»	(175)
behazun 'gibelaren isurkari mingotsa'	«...bere jazki liluragarriaren azpian, ezti gozo orde, sarritan, behazuna egoten baita gorderik.»	(90)
behinbat 'beste behin, berriz'	«...abagune honetan ere lortu zuen Jesus Jaunaren parabolako belar gaiztoa behinbat gehiago garaile irtetea.»	(57)
behinola 'behin batean, behin'	« Behinola , gurdi bat egurrez txit zamatua lohietan josita gelditu omen zitzaion baserritar bati eta egin ahalak eginda ezin atera...»	(179)
beinepein 'behinik behin, behintzat,	«Hark, beinepein , ez baitu aurpegirik estaltzen honek bezala...»	(192)
belauenez belau 'belaualdiz belaualdi, gizaldiz	«Sarritan, Ahaide Nagusien arteko haserregaiak belauenez belau lerratzen ziren...»	(59)

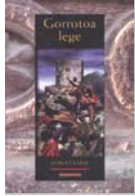
belzkeria 'azpikeria'	«...haren azkeneko hitzak zorrotzak ez ezik zemaikorrak izan baziren ere, ez zuen zalantzarik (...) egin zion belzkeriaz .»	(220)
beratu 'bigundu'	«Zorigaitz ikaragarri haren eragitez, Butroeko jaunaren bihotz idortua, zaildua, gogortua, beratu zen haur batenaren antzo...»	(126)
berebiziko 'apropos, ederki'	«Horra, bada, Butroeko etxeoandre xaharra Muxika jauregiko aginte-makilaz jabeturik berebiziko! »	(46)
berinaki 'beirazko egitura'	«...gazteluaren hormalde nagusira jotzen zuten arkudun berinakiak , Testamentu zahar eta berriko irudiz apaindurik.»	(96)
bertan behera utzi 'bere hartan utzi, abandonatu'	«Ez zuten lortu gazteluak egiteke bertan behera uztea, baina bai (...) Abendañotarrrik eta ez Butroetarrik lurralde haietan agertzea.»	(56)
betizu 'hezikaitza, basatia'	«...lagunartean bere burua agertzeko lehiarik agertzen ez bazuen ere, ez zen herabez gordeka ibiltzen zenetako betizua .»	(291)
bidez besteratu 'itzuri, aldendu'	«Honek, aurreneko galdealdian, neure jakingurari igarririk, ez jakinarena eginaz, mintzagai perilsua bidez besteratu zian.»	(299)
bilbatu 'asmatu eta ondu'	«Begoñatik Butroeraino inorekin mintzatu gabe joan zen, zeharo lelotua, bere mendeku ikaragarria bilbatu nahian.»	(129)
bilin-bolaka 'iraulka, biraka bezala'	«...Joane erraldoiaren gorputza erreka amildegian behera bilin-bolaka jausi zen ikaragarriko abiadan.»	(232)
bilintzi-balantza 'duda-mudatan, ezbaian'	«Bazekien, Jaun Matxin Ganboako aspaldian zebilela bilintzi-balantza , erdi posturan iraun nahirik, ez honen ez haren alde.»	(250)
biloiz 'biluzia'	«...beso biloizak mutilaren lepora luzatuz, laztanka eta musuka hasi zitzaion, maitemenez etsita dagoenaren zoramenez.»	(292)
bipil 'ausarta, kementsua, adoretua'	«—Jaun prestuak, Butroetar eta Guraiatar aitonen seme eta gudari bipilak! »	(243)
buru egin 'aurre egin, aurka egin'	«Jakin al duk eraso noiz hasi zen eta noiz bukatu? Gaztelarrek etsaiari buru egin zioten ala ez?»	(120)
deiadarka 'oihuka, agirika'	«...alaitasunak eta baikortasunak berpizturik (...) deiadarka aditzera eman nahirik ari zen bere gaztetasun joana.»	(48)
derrior 'nahitaez, ezinbestean'	«...hiru semeak ezkonarazteko (...) gizonezkorik sortu ez zen jaurgoak begiz jo behar derrior .»	(81)
deslai 'abandonatua, bere hartan utzia'	«Madalenako ate inguruan abere deslai ugari aurkitu zuten...»	(310)
desordu 'ezordua, desgaraia'	«—Nor zaitugu eta zerk zakartzatza desordu hauetan?»	(114)
dirdai 'distira'	«...Jaun Ardoren berotasun dirdaiak eraginik, bertsoak ere oparo kantatu zituzten arrats luze hartan...»	(47)
dobla 'sos, txakurrandi'	«...honetarako dirua behar zuen, dirua barra-barra, eta bere aitagiarebari ezin zion " dobla " bat atera.»	(125)
donetsi 'saindua, santua'	«Baina, arba donetsiok ez zuten ahalmenik izango Arrasateko hiria egur-ikatz bihurtzetik libratzeko...»	(300)
edendu 'pozoitsua'	«—Ez al din beste esanbeharrrik hire mihingain edenduak? »	(77)
edoski 'xurgatu, edan'	«Ahaide Nagusien eskolako irakaspide txarrak oro edoski zituen Jaun Gomizek txipi-txipitandik...»	(59)
egoiliar 'biztanlea'	«...giro tristatu honetan oturuntz aldietako isiltasunak hilobietako egoiliarrena zirudien...»	(130)
elbi 'eulia' (gipuzkeraz)	«...eta bazirudien elbiak azukretan bezain gozo zebiltzala elkarri kunplimenduak eginaz...»	(252)

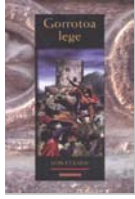
eleguri 'hitz gozoa, leuna'	«Gainera, Begi Urdinarekin ere eleguri eta pipertsuak erabili zituen...»	(326)
eli 'abere taldea'	«... gero Aramaion sartu zen su eta gar, baserriak eta etxeak erreaz, eliak ostuz eta uztak hankapean hartuz.»	(166)
elkor 'antzua, fruiturik ematen ez	«Tankera honetan jaso zuen bere ahots sumindua, baina bere kexa oihuak oro lur elkorrean jausi ziren.»	(236)
ematen egin 'errenditu, etsi'	«Handikan laster, Lazkaotarren gudariak ematen egin zuten, nik ahal dakit zenbat jende galdu ondoren".»	(23)
endore 'alkatea'	«Jaun " Endorea "k behean espero zaitu hilotzekin zer egin behar den erabakitzeko.»	(120)
enuldurik 'kolorgeturik, zurbildurik'	«...seme honen eginak bizi-bizian ikusten baitzituzten eta beronen aurrekoenak marguldurik, enuldurik , ahuldurik...»	(60)
erabili 'gogoetatu'	«—Zure aitari buruz kezka bat al darabilzu? »	(102)
eragingarri 'eragilea, bultzagarria'	«...bazen beste eragingarri nagusi bat elkarrenganako konfidantza kamozteko eta (...) zuka mintzarazteko.»	(37)
erauntsi 'berriketa, "zaparrada"	«...alegia, ezkontza bidez hurbiltzeko asmoari, honela ekin zion erauntsian osoro berotua...»	(105)
erdietsi 'lortu'	«Gurenda gehienak bere berotasunari, jaiotasunari eta bularkoitasunari esker erdietsi ziren...»	(139)
ernai 'erne, adi'	«Izan ere, deabrua beti ernai baitago urritz oloa nola ereingo...»	(56)
erpin 'muturra, punta'	«...eguzkiaren izpi txepel eta pattalak zelai zabaletan, muino gainetan eta mendi erpinetan bakarrik kokatzen ziren nagiro...»	(122)
errebera 'erraz erretzen dena'	«...Leizamongo gaztelua —zuhaitz enbor errebera bailitzen— tximista kiskalgarriek hausterre bihurtu zuten.»	(125)
erreta 'haserre, suminduta'	«—Baina, ez al diat esaten errugabe dela? —anaiak arrebari erreta .»	(336)
errezel 'zapi beltza' (velo)	«...etxetik ateratzen zenetan bezala zimurrak ezin disimulatu baldin bazituen ere errezel baten azpian...»	(48)
eskualdi 'boterea'	«...gutxiesten zituzten (...), zeren leinargiz eta eskualdiz beren goi-mailarik ez zutenekin ez baitzuten berdin zurrean ari nahi.»	(14)
eskuarki 'gehienetan, arruntean, normalean'	«Bidea, eskuarki , laua da, nahiz eta tarteka, muino apal batzuk zeharkatzeko, zenbait gorabehera leun eduki.»	(66)
espa 'jelosia, inbidia, bekaitza'	«...amore eman zuen, nahigabe haundiz, ordea, eta aitaganako espa z beterik, zeren bere ametsa (...) ospea irabaztea baitzen.»	(118)
espatsu 'jeloskorra'	«...galdetu zion lasaituagoxe Ugartezabalgo jaun espatsuak .»	(76)
etsaitzako 'etsaitzat hartzen dena'	«...bere bi etsaitsakoak hilez geroztik —etsai titulurik ere ez baitzezaketzen merezi—, satorrak antzo gordetzen zuen bere burua...»	(358)
etsigaizto 'temati, petral'	«—Osaba —ekin zion Presebalek etsigaizto —...»	(131)
eutsi 'hartu, tori'	«—Urde alaena! (...) Eutsi , ba! —deiadar egin zuen arrebari amorraturik masaileko bat emanaz.»	(337)
exolezarena egin 'axola gabearena egin'	«...erantzun zien Butroetarrak exolezarena eginaz ...»	(171)
gabetanik 'gabe, barik'	«—Ez, Oneka (...), gurasoek agindu gabetanik nahi genuke zure baiezkoa... Bihotzak aginduta, alegia.»	(109)

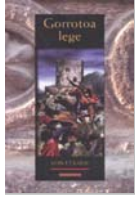
gailen 'gorena, nagusiena'	«...hots, mendekua, dorreetxetako zapelaitz haien ohorezko legerik gailenena baitzen.»	(81)
gaitzitu 'haserre erazi, molestatu'	«—Hiri barrutik alde eragiteraino gaitzituko dizkiagu Butroeko saikumeak.»	(230)
gal-gal 'irakiten, sutan'	«Butroek eta Abendañok, elkarrenganako gorrotz gal-gal , zakurkatu ziruditen, nork nori ausiki egingo...»	(64)
galai 'gorteatzailea'	«Baina, Mari Gabonek, mutilekin txoratil jostatu arren, ez zituen aintzakotzat ere hartzen bere galaiak ...»	(328)
galanta 'itzela, izugarria'	«...gau erdi afari hau ez zen orritsetan eman ohi zuten otordu luze eta astun horietakoa, tripajai galanta zeritzaiokena, alegia...»	(181)
galdatu 'arragoan egina'	«...bere bidaidetik leialena zeraman, hots, Toledoko altzairuz galdatutako ezpata distiratsua; beronen helgailua eta zorroa...»	(95)
galetsi 'galdutzat eman edo eduki'	«...erabat galetsi behar izan zuen hainbeste aldiz euskaldun zentzugabe haien odolak gorritutako eskualdea.»	(204)
galgarri 'kaltegarria'	«Emakumeak, hain dira buru galgarriak! »	(324)
gandu 'lausoa'	«Baina, zorigaitzez, gandua gero eta argiagotzen ari zait eta nik nahi ez nukeena nagusiagotzen.»	(103)
garaitia 'garaipena'	«...ekin zion Jaun Matxinek barruan sentitzen zuen garaitiaren atsegina ezin gorderik—.»	(53)
gaurgero 'gaurdanik, gaurkora, jadanik'	«Zin egiten diat, bada, neure larrurik ez dukela ikutuko gaurgero .»	(77)
gerizatu 'babestu'	«Jaun Peru Abendañokok eskualdi osoa eman baitzion beronen eskubide eta interesak gerizatzeko ...»	(223)
geroxe 'apur bat geroago'	« Geroxe , bere guda-mutilengana zuzenduz, honelatsu deiadar egin zien...»	(122)
gezi 'eskuz/arkuz jaurtikitzeko	«Butroetarrek, beren luebaki eta oholesietatik, azkonak, geziak eta tankerako iskilo jaurtigarriak zaparradan botaz egin zien harrera.»	(58)
gomitatu 'gonbidatu'	«...Gomiz Onzalutxek Ugartzetabalgo jaun-andre gazteak Aramaioko bere dorretxera gomitatu zituen bolara bat pasatzeko...»	(75)
gurenda 'garaipena, garaitia'	« Gurenda gehienak bere berotasunari, jaiotasunari eta bularkoitasunari esker erdietsi ziren...»	(139)
guri 'leuna'	«...janaririk zaporetsuenak eta ahoragarrienak atera zituen, edaririk gurienez lagundurik, arrotzen omenez emandako afarian.»	(27)
gutziagarri 'gutziatua, desiratua'	«...ez zeuden (...) jangar, baina, hala ere, luzaro samar itxaron behar izan zuten oilo zopa bero eta gutziagarria atera arte...»	(66)
gutzizko 'ezer falta ez duena'	«Muxikako amona-bilobek prestatu zuten oturuntza Jaun Matxin Ganboakoaren omenez, gutzizkoa izan zen.»	(47)
habaila bizian 'abiada handian, arrapaladan'	«...Elgeta eta Angiozartik behera zetozen habaila bizi-bizian Mondragoeko hiria hesitzera.»	(249)
haga 'habea'	«Ziur naiz (...) geronen begiko haga ikusten eta aitortzen bagenek eta ez hurkoaren begiko lastoa, aspaldi lirakeela eginik onezkoak.»	(52)
handiputz 'harroa, harroputza, hantustea'	«...konde zeritzoten beren buruei eta hartarako irritsak eraginda, hala esanarazten zien beren menpekoei kondena handiputzok .»	(239)
hanpatu 'puztu'	«...jarraitu zuen Andre Elbirak garaipenaz hanpatua —.»	(108)
harilkari 'harirako tresna'	«Aldamenean, harilkari bat zeukan edergarri apaindua...»	(96)

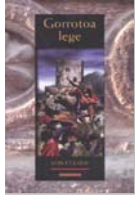
hazkura 'hazgalea'	«...jakingurak hazkura eraginik, lotara joan beharrean, ate gibelean gelditu zen adimin.»	(211)
herabe 'lotsa, ahalkea'	«...lagunartean bere burua agertzeko lehiarik agertzen ez bazuen ere, ez zen herabez gordeka ibiltzen zenetako betizua.»	(291)
hilduratu 'mindu, mortifikatu'	«Izan ere, mirestekoa baita zure amak zenbateraino hilduratu duen bere burua gure zorionbide malkortsua lautzeko.»	(268)
hilkintza 'hilketa'	«Nik, ordea, ezin dezaket hilkintza onetsi eta goretsi, eta gure alderdikeria (...) krudelak erabat bukatzea da ene helburu bakarra.»	(51)
horratx 'horra hor'	« Horratx , bada, haren asko makurra...»	(57)
hotsandiz erabili 'aldarrikatu, ozenki agerterazi'	«...mandatu egin zien bere esanekoei, bere larre eskubideak hotsandiz erabiltzeko ...»	(227)
hurko 'norberaren hurrengoa, bestea'	«Ziur naiz (...) geronen begiko hagea ikusten eta aitortzen bagenekia eta ez hurkoaren begiko lastoa, aspaldi lirakeela eginik onezkoak»	(52)
hurrenez hurren 'bata bestearen ondoren'	«Hots, Itxusko eta Burde zure zerbitzuan har ditzazula. Orain hemeretzi eta hamazazpi urte dituzte hurrenez hurren ...»	(325)
ibar-jaun 'merinoa, epailea'	«Izan ere, Ibar-jauna justiziaren izenean ezin zitekeen sar inoren etxean indarrez eta are gutxiago gauez.»	(236)
igorri 'bidali'	«Baiezkoan, zalgurdia berak igorriko zien, berei zegokien handikitasunean eta erosotasunean egin zezaten txangoa.»	(326)
ihesliar 'iheskaria'	«Gizasemerik erraldoienek eta indartsuenek muga bat izaten dutela jatenean pentsatzen zuten Butroeko ihesliarrak ...»	(182)
ilunkara 'kolore ilunekoa, iluna'	«...kaputxadun dominozko kapa zabal eta ilunkara bat zeraman...»	(327)
inda 'bidezidorra, bideska estua'	«Kalez kale eta indaz inda ihesean doazelarik, (...) erretzen ari diren etxeak oso-osorik eroriko zaizkie burutik behera.»	(285)
inguru-minguru 'gutxi gora-behera, hortxe-hortxe'	«...hogeita bost urteak inguru-minguru zituen gizasemea zen...»	(83)
inude 'hazama, umeak hazteko	«Amak ekarri zien inudea Oihara haranekoa zuten.»	(72)
iraka 'belar kaltegarria/gorrotoa'	«Izan ere, gutartean iraka ereiteari biderik egokiena baderitzok...»	(217)
iraka erein 'gorrotoa, ezinikusia hedarazi'	«Izan ere, gutartean iraka ereiteari biderik egokiena baderitzok...»	(217)
irakin-irakinean 'bol-bol, bizi-bizi'	«Hain zuzen ere, garenak garelako, iraun du gure arteko gorrotoak irakin-irakinean .»	(52)
irazeki 'biztua, sutan'	«...zuzi irazekiek —gutziz ere arranbelen eraginez jaurtikiak—, (...) leihoetan sartuz bete ohi zuten beren egitekoa.»	(302)
irazle 'idazlea'	«Gaztelako lurretan, irazole hilezko baten irudimenean, Quijote ameslari hura sortu baino mendetsu bat lehenago...»	(261)
irmo 'tinko, gogor'	«Azken hitz bikotea, "hitzez hitz" alegia, ahots sendoagoz oguzi zuen, bere salaketari irmo eusten ziola adierazi nahian.»	(21)
irriabartsu 'irribarretsu'	«—Ene, baina! —ekin zion irriabartsu Onetak—.»	(90)
irrits 'gutizia, gogo bizia'	«...konde zeritzoten beren buruei eta hartarako irritsak eraginda, hala esanarazten zien beren menpekoei kondenahi handiputzok.»	(239)
iseka egin 'burla egin, trufatu'	«Izan ere, nor dela uste duk Gomiz Onzalutx Butroeko bere lepotik horrela iseka egiteko ?»	(96)

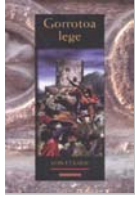
isilpeko 'sekretua'	«—Ene isilpekoa agertuko diat, bada, ni nor naizen ezagaturik, oraindik igarri ez badiok.»	(295)
iskilo 'arma'	«Indarra zuen bere iskilo bakarra...»	(112)
iskiriotsu 'isekaria'	«Ekaitz ugaldeak pasako dituk eta zume landareak tinko irauenen dik, bazterretako hondamena irriabar iskiriotsu batez begietsiz.»	(231)
isla 'soslai, perfila'	«Eguna urratzen hasia zen dagoeneko Laintza ibarreko mendien isla gainetik (...) ihesari eman zion...»	(176)
istatsu 'distiratsua, dirdaitsua'	«...eguzkiaren aurpegi eder-iritziari bere gailurraldi istatsuan laino zuri eta mehe batzuk tartekatzen zitzaizkion noiz behinka...»	(215)
itoiti 'itaxura, itogina'	«Baina bazitekeen (...) gordeleku honetara aldatzea itoiti beldurgarria estali beharrez.»	(310)
itun 'hitzarmena, paktua'	«Ondorengo egun batean, Mungiako iskribauaren aitzinean, hiru zatidun itun bat firmatu zuten.»	(110)
itxurati 'itxurak egiten dituen'	«Aurpegiak salatzen hau, hire usakume aurpegiak hain zuzen ere, itxurati alaena!»	(93)
itzul egin 'ekidin, itzuri egin'	«...baratzeko pikupe batean gorde ziren bakartasun zurrian eta begiratu desegokiei itzul egiteko .»	(154)
izorra gelditu 'haurdun, umedun geratu'	«Neskaren gurasoek beren alaba etxetik bota zuten, hau izorra gelditu zela jakitean.»	(31)
izorrakeria 'sexurako gehiegizko joera'	«Sabelkeria eta izorrakeria —edo hizketa modu leunagoz, jalekeria eta lizunkeria— zituen bizilege...»	(124)
janaritu 'elikatu, bazkatu'	«Emakumeak eta fraideak janaritzen dituk horrelako zuntzunkeriez.»	(128)
jangar 'gose gabe'	«Gure zaldunak ez zeuden, inolaz ere, jangar , baina (...) itxaron behar izan zuten oilo zopa bero eta gutziagarria atera arte...»	(66)
jarrai hakit 'segi iezadazu' (hika)	«Baina, ken ezak longaina astun hori eta jarrai hakit mainu gelara.»	(178)
jatenean 'jateko orduan'	«Gizasemerik erraldoienek eta indartsuenek muga bat izaten dutela jatenean pentsatu zuen Butroeko ihesliarrak...»	(182)
jaurgo 'jaun lurraldea, inperioa'	«...gerora (...) bere babesean bilduko zituen Butroeko, Muxikako eta Aramaioko jaurgoak .»	(72)
joanaldi 'txango, bidai'	«...bere egitekoek erakarrira hirira zuenean joanaldi , ez zen etxeratuko bere amarekin gutxienez egun pare bat pasatu gabe.»	(213)
josita 'itsatsita, lotuta'	«Behinola, gurdi bat egurrez txit zamatua lohietan josita gelditu omen zitzaion baserritar bati eta egin ahalak eginda ezin atera...»	(179)
kadentsu 'malenkoniatsua'	«Behin Errigoitiko mendatea igaroz gero, erreka kadentsu honi jarraitu beste lanik ez dago Gomiz Onzalutxen gaztelura iristeko...»	(66)
kalakari 'hitzontzia, berbalapikoa'	«...lagundu besterik ez omen zion egin gurdia bultzaka eta tiraka, eta gainerakoak atso kalakarien berriketak omen ziren.»	(180)
kamotz 'motza, laburra'	«...hiriaren antzinako izena Leibai omen zen; euskara galtzearekin etorri omen zitzaion, gerora, aldaketa kamotz hau...»	(71)
kamoztu 'kamustu, gutxitu, urritu'	«...bazen beste eragingarri nagusi bat elkarrenganako konfidantza kamozteko eta (...) zuka mintzarazteko.»	(37)
kaparetasun 'noblezia'	«Aberastasunean eta kaparetasunean Mendiolarrek ez zuten Olasotarren mailarik iristen.»	(13)
karranka 'kirrinka'	«Zurezko pasadizua jaisten zen artean, beronen ontzek karranka latz eta bizi bat atera zuten...»	(114)

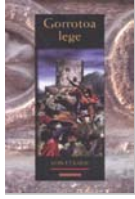
kizkurbera 'kirrua, kiribildua, kizkurra'	«...baina orduko adats kizkurbera lautu egin zitzaion.»	(262)
koipe lustre hori 'lausengaria halakoa'	«—Zu beti losintxetan emakumeekin, koipe lustre hori! »	(154)
kontakatilu 'hitzontzia, berbalapikoa'	«Izan ere, nik Ganboatarren artean barreiaturik dauzkadan zelatari eta kontakatiluek ustegabeko albisteak ekarri baitzizkiratek.»	(85)
kordokarazi 'kolokan jarri'	«Jaun Eneko Muxikaren ezkontzak Butroeko jaurogoa indartu ez ezik, etsaiaren indarrak kordokarazi zituen...»	(81)
kozkortu 'handi samar egin, hazi'	«...aitak bide bazter batean galdua eta goseak akabatzen aurkitu zuela etaetxera ekarriz mutil kozkortu eta hazi zela.»	(31)
kukutu 'ezkutatu, ostendu, gorde'	«...bere zurabula gorriak bota luze batzuren barrukaldean kukutzen ziren.»	(30)
kupigarri 'gaixoa, gizarajoa, koitadua'	«...ibili zen zaldiz ilargipean (...) trosta bizi batean, nahiz eta abere kupigarriari behaztoporik ugari eginarazi.»	(175)
laido 'mesprezua, iraina'	«...zaldun batek bere bizian laido baten mendekua hartzeko abagunerik aurkitzen ez bazuen, semeak hartzen zuen bere gain...»	(59)
laidogarri 'laidagarria, iraingarria'	«...Ahaide Nagusi batentzat apalgarri eta laidogarri da horrela mintzatzea, giristino izatetik oso urruti baikabiltza...»	(52)
lain 'beste, adina'	«Hain zuzen ere, kaparetasunean Butroeren laingo denik ez zegok...»	(85)
laineza 'jarrera harroskoa'	«...Andre Elbirari lainezaz jakin erazi zion, Elgoibarrera txango joateko prestaerak egiten hasteko garaia heldua zela.»	(151)
lainoki 'azpikeriarik gabe'	«—Desafio egin nahi badidazu, eskubidean zaude —esan zion orduan Jaun Matxinek lainoki .»	(51)
lainotasun 'zintzotasuna, apaltasuna'	«Bere aurpegian ez zen nabari euskaldun arrazari hain bere zaion lainotasun eta prestutasun erakusgarririk.»	(240)
lantegia eman 'bizibidea, ogibidea eman'	«...ezkon-saritzat jasotako ondasun meheak lantegi urria ematen zioten eta bere aitarenak, lodiak izan arren, deus ez...»	(351)
lardaskari 'nahastaria'	« Lardaskari jaioa, auzilari argia eta konponketari trebea zen...»	(60)
lardaskatu 'nahasi, mordoilatu'	«...hauen arteko auzi-mauziak eta herriko eskandalurik nabarmenenak gozaro lardaskatuz eta komentatuz.»	(30)
lauhazka 'trostan, arrapaladan'	«...zalduna egin ahalean zetorren, aztalak jo eta zizta, lauhazka bizian, abere gaixoa akabatu beharrez.»	(113)
lautu 'erraztu'	«...albisteok egiazkoak baldin badira, gure egitekoa asko lautuko duk.»	(85)
leinargi 'linajea'	«...gutxiesten zituzten (...), zeren leinargiz eta eskualdiz beren goi-mailarik ez zutenekin ez baitzuten berdin zurrean ari nahi...»	(14)
leinargitasun 'noblezi maila'	«Aipatutako leinargitasun arrazoiaz gainera, bazen beste eragingarri nagusi bat elkarrenganako konfidantza kamozteko...»	(37)
lekore 'kanpo, at, bereiz'	«...hiri harresiz lekore gelditzen zen andre Antigoakoaren elizaz jabetu ziren.»	(57)
lera 'akatsa, ajea'	«... lera guztiok bere aurrekoetan baino garatuago, haziago eta hanpatuago omen zeuden Gomiz Onzalutxen ariman.»	(60)
leratsu 'sutsua, pasiozkoa'	«...poztasun eta alaitasun anaiakor bat zabaldu zuten Ahaide Nagusi leratsu eta oldartsu haien artean.»	(47)
lermatu 'ahuldu'	«...ez zezakeen laga seme zaharrenaren senipartea lermatzen , bigarrenkume batek horrela eskatzen ziolako.»	(162)

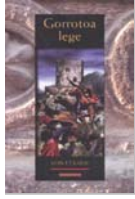
lerratu 'irristatu, labandu'	«Sarritan, Ahaide Nagusien arteko haserregaiak belaunez belauen lerratzen ziren...»	(59)
limurtu 'goxo-goxo egon'	«Jaun Gomizek, bi gazteak limurtu samartuak zeuden batean elkarri eztiki mintzatuz, zirikatu nahi izan zion...»	(154)
liztor 'intsektu mihiztoduna'	«Loreok, liztor -mihiztoak nahikeriazko gozoa zurrupatu ondoren, bide bazterrean gelditu ziren, zimeldurik...»	(83)
lohi 'basatza'	«Behinola, gurdi bat egurrez txit zamatua lohietan josita gelditu omen zitzaion baserritar bati eta egin ahalak eginda ezin atera...»	(179)
longaina 'soingainekoa, abrigoa'	«Baina, ken ezak longaina astun hori eta jarrai hakit mainu gelara.»	(178)
losintxa 'lausengua, gezurrezko laudorioa'	«Aitor dezagun, gainera, Jaun Estibarizek ez zizkiola losintxaz esan bere ahotik isuri ziren hitz eztiak baizik eta (...) miretsita.»	(28)
luebaki 'lurrean eginiko lubana, zulo	«Jauregia gudu gaztelu bihurtu zuten luebakiz eta oholesiz inguratirik...»	(57)
mahuka 'manga'	«...upulurda berde-ilun bat zeraman soinean mauka zabalekikoa eta txapela hegaldun bat luma batez gailendurik.»	(32)
maizter 'errentan dagoena'	«...dorretxea birreraikitzen ari ziren langileak preso hartuz eta Jaun Gomizen maizterrei kalteak eta hondamenak eginaz.»	(61)
maiztu 'ajatua, gastatua'	«...saten beltzeko soineko dotore baina maiztu samar batez jantzirik etorri zen...»	(327)
makur 'azpikeriazkoa'	«...ezin dezaket hilkintza onetsi (...), eta gure alderdikeria setatsu, makur eta krudelekin erabat bukatzea da ene helburu bakarra.»	(51)
malmutz 'maltzurra'	«—Ez hago hi azeri txarra —bota zion aldarte onez Butroeko jaun malmutzak —.»	(87)
marguldurik 'kolorgeturik'	«...aitonen seme honen eginak bizi-bizian ikusten baitzituzten eta beronen aurrekoenak marguldurik , enuldurik, ahuldurik...»	(60)
martzal 'noblea'	«Olasoko jaunaren giza-tankera martzalak , zaldizkako ibilera lirainak eta gorputzaren lerdetasunak miretsirik utzi zituen...»	(90)
mataza 'hari nagusia'	«...gure ipuin matazari ez genioke askotan zentzurik aurkituko, aurretikako albisterik nagusienak eman ez bagenitza.»	(74)
maxio egin 'maiseatu, iseka egin, trufatu'	«Erauntsiari burua garaiz makurtu behar zaiok, zume landareak ohi duenez, eta gero (...) tantai sustraitsuari maxio egin .»	(229)
mehargune 'estunea'	«...Eibarko mehargunean sartuz, irudi zaio bidaztiari kaiola baten barruan sartzen dela...»	(33)
menia 'su etena, tregua'	« Menia bolara hartan, Ihoanes Abendañoko, gudu prestaketan edo, Gernikara, Arteagara eta Bermeora heldu zen laurogei gizonekin.»	(57)
mihizto 'narratzien bi puntadun mihia'	«Loreok, liztor- mihiztoak nahikeriazko gozoa zurrupatu ondoren, bide bazterrean gelditu ziren, zimeldurik...»	(83)
mirabe 'otseina, zerbitzaria'	«...bere biloba bialdu zuen Butroera bere mirabeak eta tresnak erakartzeko...»	(46)
morroilo 'kandatua, giltza'	« Morroilopean egindako ilunaldiaren ondoren, beretzat zitekeen ametsik zoragarriena...»	(75)
moxal 'zaldi gaztea'	«Onean nahi ez badu, txarrean izango da. Neure zigorrak aguro heziko du moxal urruza.»	(338)
mukuru 'erabat, guztiz'	«...kunplimentu eta opaespen klase guztiak izan zituen berarekin (...) Jaun Matxinen gurari eta apeta guztiak mukuru betearaziz.»	(100)
mustupil 'aurpegiera, itxura'	« Mustupilez , luzatua baino borobildua hobeto zen eta ilez beltz eta kizkurra.»	(240)

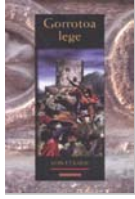
musu 'aurpegia'	«Eguna urratzen hasia zen dagoeneko Leintza ibarreko mendien isla gainetik eta ilargi bete musu zurbilak (...) ihesari eman zion...»	(176)
nagusikeria 'agintekeria'	«...grina klase guztiak (...), baina harrokeriaren seme direnak bereziki — nagusikeria , ankerkeria, zurikeria, norkeria...»	(60)
naharotasun 'emankortasuna'	«...baina badituzu, euren ordez, ibai zabalak darion eztitasun paregabea eta naharotasun miresgarria.»	(36)
no to izan 'emakumezkoa gizon izan'	«Olaso dorrean, egia esan " no zen to ", "oiloa oilar".»	(29)
norbaiten galde egin 'norbait ote dagoen galdetu'	«Eneko Kanpain alderatu zen hurren zeukan sailera eta Gomiz Onzalutxen galde egin zien.»	(304)
norbere buruaz beste egin 'norbere burua hil,suizidatu'	«...ezezkoa ematen baldin bazion kapaz izanen zela bere buruaz beste egiteko edo komentu batean lurperatzeko...»	(292)
nork bere opilari su eman 'nork bere aldera egin, mesede..'	«...auzi asko erabili zituzten eskuartearen, bakoitzak bere opilari su emanaz.»	(225)
norkeria 'norberekeria'	«...grina klase guztiak (...), baina harrokeriaren seme direnak bereziki —nagusikeria, ankerkeria, zurikeria, norkeria ...»	(60)
ñarro 'exkaxa, garrantzi gutxikoa'	«—Etsai ñarroa Butroeko, Muxikako eta Aramaioko jaunarentzat. Alde horretatik ez diagu arriskurik.»	(347)
oguzi 'ahoskatu, pronuntziatu'	«Azken hitz bikotea, "hitzez hitz" alegia, ahots sendoagoz oguzi zuen, bere salaketari irmo eusten ziola adierazi nahian.»	(21)
oguzkera 'ebakera, ahoskera'	«...baina done izenar ez zion bere asabaren oguzkera berbera erasten, honek Peru baitzeritzan bere buruari.»	(239)
oholesi 'oholezko hesia, babeserako'	«...beren luebaki eta oholesietatik , azkonak, geziak eta tankerako iskilo jaurtigarriak zaparradan botaz egin zien harrera.»	(58)
okitu 'asebete, bete-bete egin'	«Arrasateko jatetxe batera, eta ardoz ongi okitutako batean agindu zion eskatzen zion testigutza eginen zuela...»	(221)
oldartsu 'ausarta, kementsua'	«...poztasun eta alaitasun anaikor bat zabaldu zuten Ahaide Nagusi leratsu eta oldartsu haien artean.»	(47)
omen 'ospea, ohorea'	«—Gertatuak gertatuta, ezkontza hori onartuko bagenu, gure ohorea eta omena zikindua geratuko litzateke.»	(336)
onibar 'ondasuna'	«...legeak erauziak edo geldituak baitzeuden honen onibarrak .»	(351)
ontz 'ate orpoa'	«Zurezko pasadizua jaisten zen artean, beronen ontzek karranka latz eta bizi bat atera zuten...»	(114)
oraindik orain 'duela gutxi / oraindikan'	«...Ganboako etxearen deitura daramatela eta, oraindik orain , (...) Jaun Matxin buruzagitzat aitortzen dutela.»	(84)
oroiz 'oroipenez'	«Bigarrenari Onzalu zeritzan (...). Hirugarrenari, Otxoa, Otsandion hildako osabaren oroiz .»	(72)
orrits 'jaialdia, ospakizuna'	«...gau erdi afari hau ez zen orritsetan eman ohi zuten otordu luze eta astun horietakoa, tripajai galanta zeritzaiokeena, alegia...»	(181)
ortu 'baratzea, soloa'	« Ortuari kontu egiteko grinarik ez zait sekula sortu, ez baita Aitonen Seme baten lanbidea...»	(101)
osin 'putzua'	«Ate nagusia osin gainean zegoen eta bikotea zen.»	(68)
otezko 'balizkoa, alegiazkoa, posiblea'	«...andrearekin eztabaidan iharduten zuen, euren seme-alabentzako otezko ezkontideen alderdi onak eta txarrak doi-doi neurtuaz.»	(80)
oturuntza 'janaldi ugaritsua'	«Muxikako amona-bilobek prestatu zuten oturuntza Jaun Matxin Ganboakoaren omenez, guztizkoa izan zen.»	(47)

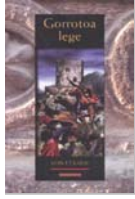
otxan-otxan 'otzankiro, apaltasunez'	«Hau ez baitzen batere agindunahia eta otxan-otxan makurtu zitzaion bere amonari.»	(46)
panpin 'txukuna eta dotorea'	«Butroeko alabatxo panpinak soineko urdin baten estalgarri, gonagaineko zuri bat zeraman urrez bordatua...»	(109)
patal 'geldoa'	«Azaroa amaitzen ari zenez, eguzkiaren izpi txepel eta patalak zelai zabaletan, muino gainetan (...) kokatzen ziren nagiro...»	(122)
patxadan 'astiro, lasaikiro'	«—Zuen albiste eta aholkuak hausnartuko ditut patxadan —izan zen otsandiotar gazte sutsuaren erantzupen zuhurra—.»	(52)
pendiz 'malda, goiunea'	«Harkaitz gainetik ederki ikus zitezkeen etorkinak beren buruak gordeak edukirik, ezkutune onak baitzituen pendiz hark.»	(224)
periltsu 'arriskugarria'	«Pausu periltsu hau emateko, Txorgorik jakin erazi zion (...) perretxikotara zihoala eguerdian itzultzeko.»	(222)
pilpiragarri 'emoziozkoa'	«...beretzat zitezkeen ametsik zoragarriena, ehize jolas pilpiragarriaz horditzea zen...»	(75)
pipertsu 'pikantea'	«Gainera, Begi Urdinarekin ere eleguri eta pipertsuak erabili zituen...»	(326)
pipertu 'interesgarri bihurtu'	«Izan ere, mintzagaia txepelki hasi bazen, familiakoen eta ahaideen albisteak elkarri emanaz, laster asko pipertu zen...»	(30)
pitotxa 'lephoria' (marta)	«...kaputxadun dominozko kapa zabal eta ilunkara bat zeraman, barrutik pitotxa larruz forratua.»	(327)
pozkidagarri 'pozgarria, alaitasuna ematen	«...Oneka (...) zen, inguru guztian somatzen zuen ustelgiro kiratsean, (...) neke aringarri eta lore usaintsu pozkidagarri .»	(261)
progotxu 'probetxua'	«...eta bere adiskiderik zintzoena eta leialena saldu ere bai, bere progotxuak hala eskatuz gero.»	(60)
progu 'hileta prozesioa'	«Jaun Gomizen bihotz ikara guztizkoa izan zen halako leialtasuna eta jarraigoa nabaritu zuenean proguan .»	(127)
pulunpatu 'murgildu'	«...alderdien arteko gudu zitaletan buru-belarri pulunpaturik , (...) errukiari bere bihotzeko ateak sorgor bihurtu zitzaizkion.»	(209)
sabel zorri 'tripa zorriak, gosea'	«Bart ez nian afaldu eta hainbesteko mendibidean neka-neka egin ondoren, igarri diezaiokek ene sabel zorriari .»	(177)
sabelkeria 'janarirako gehiegizko joera'	« Sabelkeria eta izorrakeria —edo hizketa modu leunagoz, jalekeria eta lizunkeria— zituen bizilege...»	(124)
sakaildu 'sakailatu, suntsitu'	«...hura Mondragoera iritsi baino lehen, bagoazke denok antxintxika, bi su artean sakailduak izan gura ez badugu...»	(278)
sarraski 'triskantza, txikizioa'	«...nolanahiko haize bolada sortu orduko, ustez itzalia zegoen txinparta, sutzen zen berriro, ikaragarritzko sarraskiak eginaz.»	(59)
satsu 'zikina, lohia, saskela'	«...aberastasanak ezin eros zezakeen bere indar satsuaz izpirituaren dohainik.»	(54)
sen 'berezko zentzua, joera'	«Zakurrak (...) maldan behera abiatu ziren, (...) beren jo mugaren berri senak jakinarazten ziela aditzera emanik.»	(69)
sendoetsi 'baieztatu'	«—Bai, hau da Bizkaia — sendoetsi zion Estibariz Mendiolakok...»	(34)
sesioan aritu 'eztabaidan, liskarrean'	«...Presebal zenuten zuen begikoa eta hirurok sesioan aritzen zineten ene lehengusu begi urdinak nori egiten zion txera hobea...»	(90)
setatsu 'tematia, egosgogorra'	«...ezin dezaket hilintza onetsi(...), eta gure alderdikeria setatsu , makur eta krudelekin erabat bukatzea da ene helburu bakarra.»	(51)
sinestargal 'mesfidati, sinestu gabe'	«—Noiz eta nola? —galdetu zion Abendañoko jaunak sinestargal —.»	(280)

talai 'begiralekua'	«Dorre nagusi honek aitzin-gibeletara hiruna talai zituen eta saihetsetara bina»	(67)
tantai 'erraldoia'	«Baraxuengo tantaiak bete zuen bere eginkizun tristea.»	(198)
topa egin 'brindisa egin'	«...gurenda honen eragile izan zaretzen guztiokin ene ardo kopa jo nahi nuke. Topa , beraz, guztion osasungarri!»	(243)
trosta 'trotea'	«Butroeko seme kementsua gau guztia ibili zen zaldiz ilargipean; ez, noski, arrapaladan (...) baina bai trosta bizi batean...»	(175)
txairoki 'dotore, ederkiro'	«...leihu luze-estuekin konbinaturik, aspilerak eta tronerak zituen txairoki sakabanatuta.»	(252)
txanbelin 'apaina, itxura dotorekoa'	«...harrizko mahai biribil eta txanbelin batek apaindura berezi eta bizigarri bat ematen zioten...»	(251)
txango 'bidaia'	«Baiezkoan, zalgurdia berak igorriko zien, berei zegokien handikitasunean eta erosotasunean egin zezaten txangoa .»	(326)
txango joan 'bidaian joan'	«... jakin erazi zion Elgoibarrera txango joateko prestaerak egiten hasteko garaia heldu zela.»	(151)
txastatu 'dastatu, probatu'	«—Pobretasunaren garratza txastatu ez duenak ez daki haudiki izateak zer balio duen...»	(93)
txatxala 'txoriburua'	«—Andre txatxala aho zikin hori!»	(76)
txera egin 'abegia, harrera'	«...hirurok sesioan aritzen zineten ene lehengusu begi urdinak nori egiten zion txera hobe...»	(90)
txiki-arraio egin 'zeharo suntsitu, ezereztu'	«...batak bestea txiki-arraio egitea zuten helburu bakar.»	(62)
txinparta 'su pindarra'	«...nolanahiko haize bolada sortu orduko, ustez itzalia zegoen txinparta , sutzen zen berriro, ikaragarritzko sarraskiak eginaz.»	(59)
txirrika 'polea'	«Kateok horman egindako bi zulotatik ateratzen ziren eta txirrika batzuen bitartez barrutik jaisten edo altxatzen zuten zubia.»	(68)
txirtxilatu 'zirtzilatu, birrindu, txikitu'	«...Lekutioko gaztelua hartzen saiatzen baldin bagara, guztiok txirtxilatu ko gaituzte Jaun Peruren gudariek.»	(131)
txitean-pitean 'une oro, eten gabe'	«Janaririk zapoetsuenak, leher eta zapart egiteko ugaritasunean, txitean-pitean ateratzen zituzten mahaira.»	(47)
txolin 'txoriburua, kaskarina'	«Uste dut ene alabarekin konponduko naizela. Ez al nau amodio zoro baten truk salduko txolin horrek.»	(322)
txoratil 'apur bat txoro, buruarin'	«Baina, Mari Gabonek, mutilekin txoratil jostatu arren, ez zituen aintzakotzat ere hartzen bere galaiak...»	(328)
txuliatu 'norbaitekin jolastu, adarra jo'	«Bazirudik, ordea, gu txuliatu nahian ari haizela zirika.»	(256)
ualanor 'txakur mota' (alano)	«Zezen-zakur eta ualanorek kupidagabe jazarririk, ehiztarien gordelekuetara urduri eta larri hurbiltzen ziren basahuntz...»	(98)
ubegi 'sorlekua'	«...egiaren zalantza apurrik ez edukitzeko, beharrezkoa zuen iturri ubegira jotzea...»	(221)
ugalde 'uholdea, uriola'	«Ekaitz ugaldeak pasako dituk eta zume landareak tinko iraunen dik, bazterretako hondamena irriabar iskiriotsu batez begietsiz.»	(231)
unto 'ontoa'	«...patio erdian unto baten gisa kokaturiko harrizko mahai biribil eta txanbelin batek apaindura berezi (...) bat ematen zioten...»	(251)
upulurda 'kasaka'	«Olasoko gaztelu-jauna, urdin koloreko upulurda batez jantzirik zihoan.»	(30)

uren 'noblea'	«Eta nork ideia hau burutik ken hirurogeita hamar urtetik gorako andre uren bati?»	(46)
urritz olo 'iraka' (belar txarra)	«Izan ere, deabrua beti ernai baitago urritz oloa nola ereingo...»	(56)
urrumaka 'kurruka'	«Ez dituzu ikusten usoak bezalatsu urrumaka ari direla elkarren maitemenez?»	(157)
urruza 'urrixa, emea, emakumea'	«Neure zigorrak aguro heziko du gure moxal urruza .»	(338)
urte joana 'iragandako urteak, denbora'	«Adatsa (...) urdintzen hasi zeukan baina, urte joanaren ezaugarri honek helduaroari dagokion lilura berezi bat ematen zion...»	(28)
urtetsu 'urte inguru'	«...Jaun Matxin baino sei-zazpi urtetsu zaharragoa zen.»	(32)
usnaka 'usaina hartzen'	«Zakurrak, isatsak dantzari eta ahoak zaunkari, poz jarioka eta muturrak lurtean usnaka , maldan behera abiatu ziren...»	(69)
utikan 'ken(du), alden(du), uxa(tu)'	«— Utikan gugandik bekaitzak, gorrotoak, mendekuak eta gainerako grina gaiztoak...»	(267)
uztarri 'menpekotasunezkoa'	«Oñatiarrek behin baino gehiagotan urratu nahi izan zuten Gebaratarren agintaritzak ezarri zien uztarri anker eta azpiratzailea...»	(206)
xehe 'arrunta'	«...gudu makur eta zitalez nazkatuak zeuden guztiak, nahiz jende xehak , nahiz goituak...»	(259)
zabal-antxa 'zabaltxoa'	«Beheko atea, ostera, zabal-antxa zen, abere eta zalgurdiak kabitzeko laingoa eta gazteluaren patiora zeukan sarrera zuzenki.»	(251)
zabalekikoa 'zabalduna, zabalekoa'	«Jaun Estibarizek upulurda berde-ilun bat zeraman soinean mauka zabalekikoa eta txapela hagaldun bat luma batez gailendurik.»	(32)
zain 'erroa, sustraia, susterra'	«...Ahaide Nagusien adiskiderik minenak ziren eta euren bihotzetan inon ez bezala egin zituzten zainak .»	(60)
zain-zain jarri 'zelatan bezala'	«...berebiziko zartakoa hartu zuen Butroetarren azpi joko honekin eta (...) zain-zain jarri zen...»	(64)
zainbizi 'urduria'	«...adatsa sobera urdintzen hasia, beharbada, urte aldiak baino gehiago bere izakera zainbizi eta sukorrak eraginda.»	(183)
zamari 'zama eramalea'	«Hurrengo goizean goiz atera ziren (...) beren ezkutari, morroi eta zamariez lagunduta...»	(48)
zapelaitz 'gabiraua'	«...hots, mendekua, dorreetxetako zapelaitz haien ohorezko legerik gailenena baitzen.»	(81)
zaputz egin 'kasurik ez egin'	«...urduri eta kezkatu jartzen ziren, nagusien dei ekintsuei zaputz eginik , ostera bideari lot zekizkien.»	(33)
zarrastagarri 'urragarria, txikiziozkoa'	«...laster, oso laster, Arrasate guztia sute bihurtuko duk, Doniane bezperako suterik zarrastagarriena ...»	(294)
zarri 'otzare gisakoa'	«...zamari edo zaldi isatsetara lotu eta espartuzko zarrietan ipinirik, arrastaka eramanak izan daitezela...»	(357)
zartako 'kolpea'	«Jaun Peru Abendañokok berebiziko zartakoa hartu zuen Butroetarren azpi joko honekin...»	(64)
zauli 'flexiblea'	«—Dirudienez, Olasokoari ezpalik zauliena eta leunena deritzozu.»	(87)
zemaikor 'mehatxuzkoa'	«...haren azkeneko hitzak zorrotzak ez ezik zemaikorrak izan baziren ere, ez zuen zalantzarik (...) egin zion belzkeriaz.»	(220)
zer 'gauza (definitu gabeko edozer)'	«Ez zen, noski, ahuntzaren gauerdiko eztula jauregitar dama goitarrok edozein txangorako behar zituzten zer guztiak antolatzea.»	(151)

zinkide 'konjuratua'	«...Jaun Bikendi Arexolakok zelatu zuen bere zaldia eta Lekutioko bideari ekin zion zinkide guztien aitzindari.»	(181)
zizailu 'zitzailua, besaulkia'	«...Andre Elbira zizailu batean eseria zegoen...»	(96)
ziztatu 'sastatu'	«...zenbat giza-bihotz ez ote dituk heuk zauritu (...) hire gorrotozko pozoia giza-bihotz horietan ziztatuz , zorigaitza (...) ereinaz?»	(55)
zoronga 'emakumezkoen ile zapia'	«Adatsa bere soinekoarekin txit ederki zetorren zoronga batean bildurik zeukan, (...) aurpegiaren ederra nabarmenagotuz.»	(109)
zuntzunkeria 'papaukeria, lelokeria'	«Emakumeak eta fraideak janaritzen dituk horrelako zuntzunkeriez .»	(128)
zurabula 'galtza'	«...bere zurabula gorriak bota luze batzuen barrualdean kukutzen ziren.»	(30)
zurikeria 'faltsukeria'	«...grina klase guztiak (...), baina harrokeriaren seme direnak bereziki —nagusikeria, ankerkeria, zurikeria ...»	(60)
zurrian 'itxuran, gisan, bezala'	«...baratzeko pikupe batean gorde ziren bakartasun zurrian eta begiratu desegokiei itzul egiteko.»	(154)
zuzi 'tortxa'	«... zuzi irazekiek —guztiz ere erranbelen eraginez jaurtikiak—, (...) leihoetan sartuz bete ohi zuten beren egitekoa.»	(302)